

Verkiezing grootjuffrouw Van Eupen Begijnhofmuseum

Het cliché van de stille, katholieke Kempen kunnen de begijnen eenvoudig bevestigen. Het idee dat zij ook wel eens de eerste moderne en geëmancipeerde vrouwen van Europa zouden kunnen geweest zijn, mag u ook niet meteen afschrijven. Begijnen waren Dolle Mina's avant la lettre in de veertiende eeuw!

Religieuze beweging buiten de Kerk

In de middeleeuwen hadden vrouwen twee keuzes: ofwel huwden ze en vielen ze onder de verantwoordelijkheid van hun man, ofwel werden ze non en werd de Kerk hun voorged. Tot er een beweging ontstond, die een derde weg bood: begijn worden.

Tot in de 16de eeuw had de Kerk weinig inmenging in het dagelijks bestuur en de leefregels van het hof. En er was al helemaal geen sprake van een pastoor die op het begijnhof mocht wonen. Als een begijn haar belofte van gehoorzaamheid aflegde, was dit aan de grootjuffrouw en aan de regels van het begijnhof. Deze levenswijze werd door de Kerk met een scheef oog bekeken. Waarom wilden deze vrouwen buiten de kerk religieus samenleven zonder enige (kerkelijke) controle en daarbij wel hun geld behouden?

Na het Concilie van Trente (1545-1563) veranderde dit. Elk begijnhof kwam onder toezicht van een bisschop te staan. In 1588 liet pastoor Servatius Wynincks de eerste pastorie bouwen op het begijnhof van Turnhout.

Democratisch verkozen grootjuffrouw

In de statuten van het begijnhof wordt het bestuur uitgebreid beschreven, ook 'De verkiezing van de overste'. Deze gebeurde met gesloten briefjes onder het voorzitterschap van de afgevaardigde van het aartsbisdom. Een begijn kon zich verkiesbaar stellen als ze minstens veertig jaar oud was en reeds tien jaar geprofest. Ze werd verkozen door een volgestrekte meerderheid van alle geprofeste begijnen voor een periode van drie jaar mits goedkeuring van de aartsbisschop. Deze oordeelde ook over een eventuele hervervorming van een uittredende grootjuffrouw.

Indien de overste binnen deze drie jaren overleed of ontslagen werd uit haar ambt, dan werd er zo snel mogelijk en na overleg met de aartsbisschop een nieuwe verkiezing ingericht. In tussentijd nam de oudste zuster van de raad haar functie tijdelijk waar.

Verder vermelden de statuten

106. In de kiezing moet iedereen alle menschelijk inzicht, afgekeerdheid en partijdigheid ter zijde stellen en hare stem geven aan degene, die zij voor God en voor haar geweten de geschiktste oordeelt om het ambt van Overste te bekleden.

107. Gedurende drie dagen vóór de kiezing zal men gezamenlijk gebeden doen om den bijstand van den H. Geest af te smeecken.

108. Om geldig te zijn, moet de stemming vrij, geheim, zeker, onvoorwaardelijk en bepaald zijn. Niemand kan voor zich zelf eene geldige stem uitbrengen. Het is verboden voor zich zelf of voor anderen, rechtstreeks of onrechtstreeks stemmen te werven.

Op 5 april 1933 bekrachtigde kardinaal Van Roey de verkiezing van 28 maart 1933 waarin de begijnen van Turnhout juffrouw Van Eupen democratisch verkozen tot grootjuffrouw.

Mombers

Op het hof hadden de begijnen de mannelijke inmenging niet kunnen affhouden en ook wanneer ze handel dreven om in hun onderhoud te voorzien, konden ze de heersende norm niet negeren. Om te onderhandelen met zakenlieden uit de stad, hadden ze een voogd nodig, een momber. Deze behartigde de belangen van de begijnen, bv. bij de verkoop van handwerk of over de levering van oogsten.

Tekst & foto: Karolien Geerts en museumgidsen

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

---

gegevens :

Datering: 28 maart 1933
Materiaal: papier
Afmetingen: 46,5cm (l), 38,5cm (b)

inventaris :

Locatie: gang, Begijnhofmuseum – TRAM 41
Begijnhof 56, 2300 Turnhout

bibliografie :

- Statuten en gebruiken van het begijnhof te Turnhout. Mechelen, S. Franciscus Drukkerij, 1931.
- Bekrachtiging van de verkiezing van Juffrouw Van Eupen (5 april 1933)

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, doorklikken naar Object van de Maand). Op deze website vindt u ook meer informatie over TRAM 41 en zijn verschillende componenten.

Contact: TRAM 41 - Stadhuis, Grote Markt 1, B - 2300 Turnhout

Tel: + 32 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.u.: Francis Stijnen, Tielendijk 53, 2300 Turnhout, +32 14 44 33 11

Turnhoutse Route Archief & Musea

